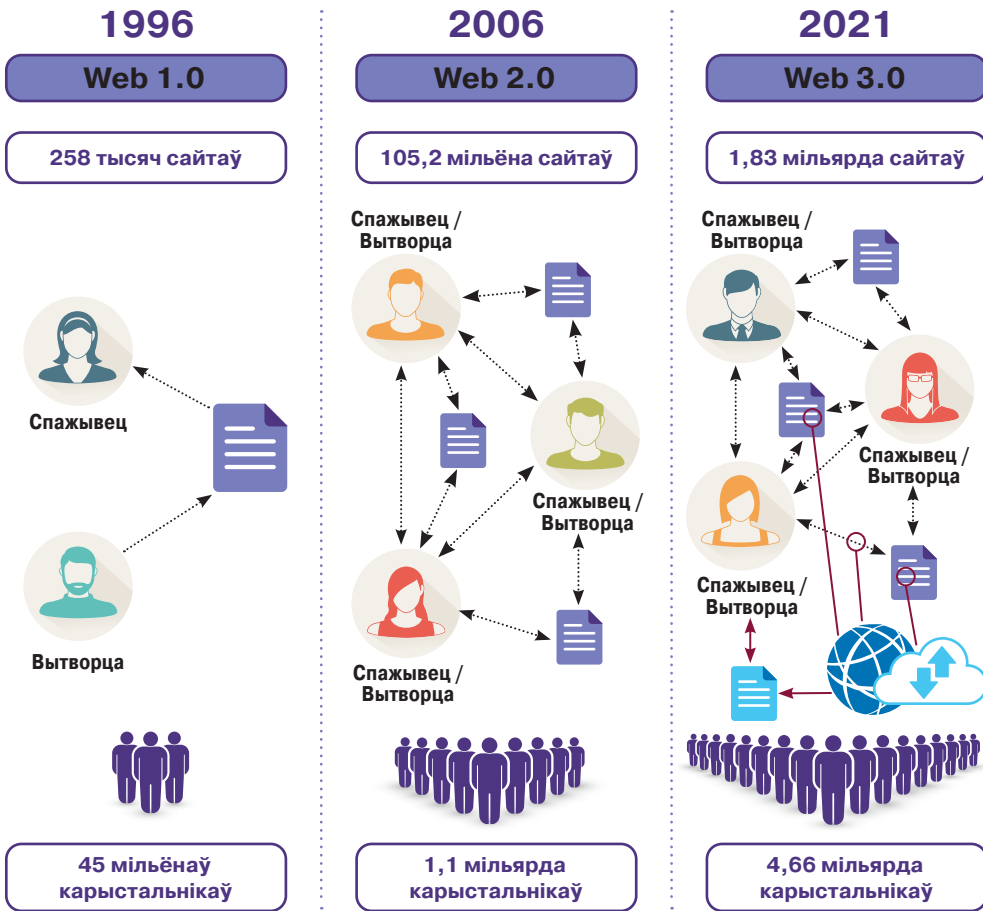

§ 4. Гарызонты інфармацыйнага грамадства

Галоўная каштоўнасць грамадства — інфармацыя?

Асноўныя характарыстыкі інфармацыйнага грамадства.

Тэрмін «інфармацыйнае грамадства» стаў шырока выкарыстоўвацца ў працах японскіх вучоных Юдзіра Хаясі і Ёнэдзі Масуды ў 1960—1970-я гг. За апошнія некалькі дзесяцігоддзяў інфармацыйнае грамадства набыло якасныя прыметы і яго ўзнікненне стала рэальнасцю, што знайшло адлюстраванне і ў міжнародных дакументах. ■

У розных тэарэтычных канцэпцыях інфармацыйнае грамадства разглядаецца або як адна з разнавіднасцей постіндустрыяльнага грамадства, або як якасна новая ступень у грамадскім развіцці. Найважнейшымі крытэрыямі пераходу да інфармацыйнага грамадства з’яўляюцца:

- прыярытэтнае развіццё інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій;
- рэзкае павелічэнне долі ВУП, якая ствараецца ў інфармацыйнай сферы;
- узрастанне колькасці рабочай сілы, занятай у вытворчасці інфармацыйных прадуктаў і паслуг;
- уключэнне нацыянальнай інфармацыйнай прасторы ў глабальнае інфармацыйнае сеціва.

Гэтыя змяненні абумоўлены з’яўленнем мікрапрацэсараў і сеткавых камп’ютарных тэхналогій, спадарожнікавай сувязі і энергетычных рэсурсаў, неабходных для выкарыстання гэтых тэхналогій.

Інфармацыйнае грамадства — гэта грамадства, у якім вытворчасць і спажыванне інфармацыі з’яўляецца найважнейшым відам дзейнасці і найбольш значным рэсурсам грамадскага развіцця.

Інфармацыйнае асяроддзе (нароўні з сацыяльным і экалагічным) становіцца новым асяроддзем пасялення чалавека. Высокія тэхналогіі (high-tech) з’яўляюцца асновай развіцця вытворчых сіл грамадства.

Аб якой тэндэнцыі сведчыць выкарыстанне нароўні з тэрмінам high-tech тэрміна high-hume, што значыць «высокія тэхналогіі, якія ствараюць чалавека»? ■

Інфармацыйнае грамадства — гэта не толькі новая тэхналагічная рэальнасць, але і істотныя змены ў палітычнай сферы, сацыяльных структурах, ладзе жыцця, сістэме каштоўнасцей, спосабах мыслення.

Характэрныя рысы інфармацыйнага грамадства

**Змяненне
структуры
эканомікі**

**Развіццё тэле-
камунікацый**

**Свабода
доступу
да інфармацыі**

**Змяненне
ўкладу жыцця**

**Даступнасць
адукацыі**

**Рост інфар-
мацыйнай
культуры**

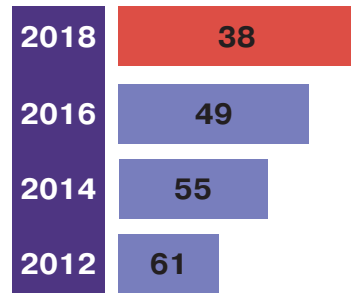
У палітычнай сферы інфармацыйна-камунікацыйныя тэхналогіі ствараюць магчымасці для функцыянавання *электроннай дэмакратыі*. Электронныя тэхналогіі садзейнічаюць развіццю інтэрактыўнасці (сацыяльнага ўзаемадзеяння), павышэнню ўзроўню палітычнага ўдзелу і развіцця грамадзянскага грамадства. Выкарыстанне сеткавай камунікацыі ўзмацняе адкрытасць дзейнасці палітычных інстытутаў, дэпутатаў, чыноўнікаў, садзейнічае павышэнню адказнасці ўладных органаў за прынятыя рашэнні.

Існуе і небяспека, якую можа спараджаць электронная дэмакратыя. Небяспека ўкідання недакладнай інфармацыі, якая дыскрэдытуе дзяржаўныя інстытуты, палітычныя партыі і палітычных лідараў. Выкарыстанне інтэрнэту для прапаганды палітычнага экстрэмізму, арганізацыі экстрэмісцкіх акцый і палітычных правакацый, расколу грамадства і распальвання сацыяльных канфліктаў.

Новыя электронныя магчымасці для камунікацыйнага ўзаемадзейння садзейнічаюць фарміраванню электроннага ўрада. *Электронны ўрад* — гэта прымяненне інфармацыйных тэхналогій для інфармавання грамадства аб дзейнасці органаў дзяржаўнай улады і аказання дзяржаўных паслуг грамадзянам і арганізацыям.

Аператарам інфармацыйных сістэм, якія складаюць фундамент электроннага ўрада ў Рэспубліцы Беларусь, з'яўляецца Нацыянальны цэнтр электронных паслуг. На яго сайце (<https://nces.by/e-government>) прыводзяцца вынікі міжнародных даследаванняў у галіне электроннага ўрада.

Якая інфармацыя пра электронны ўрад у Рэспубліцы Беларусь прыведзена на сайце ў дадзены момант? ■

Гатоўнасць Беларусі да электроннага ўрада (месца сярод 193 краін свету)

Пад уздзеяннем інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій змяняецца сацыяльная структура грамадства. Фарміраванне і ўзаемадзейненне шматлікіх сацыяльных груп усё больш звязана з сеткавай камунікацыяй. Хутка ўзнікаюць новыя прафесіі, звязаныя з высокімі тэхналогіямі. Расце інфармацыйны рынак працы. Прафесія, якасць адукацыі і сфера занятасці становяцца асноўнымі для вызначэння сацыяльнага статусу. Узрастае доля людзей, занятых інтэлектуальнай працай.

Даведайцеся, якія ў Беларусі ёсць спецыяльнасці, звязаныя са штучным інтэлектам, выкарыстоўваючы магчымасці галасавога памочніка (Siri, Google, Аліса). Якія меркаванні экспертаў адносна магчымасцей штучнага інтэлекту перасягнуць чалавечы інтэлект? ■

Найважнейшай сацыяльнай праблемай становіцца ўзнікненне лічбавай няроўнасці, г. зн. падзел грамадства на тых, хто валодае інфармацыйнымі тэхналогіямі, і тых, хто не валодае («лічбавы

разрыў). У інфармацыйным грамадстве адсутнасць магчымасці карыстацца інфармацыйнымі тэхналогіямі і нізкі ўзровень навыкаў сеткавай камунікацыі разглядаюцца як новы від беднасці, сацыяльна-эканамічнай адсталасці.

Інфармацыйнае грамадства змяняе сферу побыту і вольнага часу. Шырока распаўсюджваецца «*віртуальны вольны час*». Змяняецца мадэль зносін. Сацыяльныя сеткі набываюць асаблівую папулярнасць для міжасобаснай камунікацыі. Сфера прыватнага жыцця становіцца публічнай, з дапамогай электронных сетак яе лёгка кантраляваць.

Дзе межы прыватнасці ў сацыяльных сетках?

Сацыяльныя сеткі — гэта не толькі тэхналагічныя платформы, але і асаблівы тып бізнесу, прыбытак якому прыносіць продаж інфармацыі рэкламадаўцам аб карыстальніках (даступных звестак з медыя-профілю чалавека і яго псіхалагічнага партрэта, створанага на базе ўліку «*клікаў*» і «*лайкаў*»). ■

Ці ведаеце вы бягучыя настройкі канфідэнцыяльнасці вашага ўліковага запісу ў сацыяльнай сетцы? Скарытайцеся памяткай для праверкі бяспекі ў Сеціве. ■

Сеткавае асяроддзе змяняе і свядомасць чалавека. Прымяненне інфармацыйных сацыяльных тэхналогій становіцца інструментам кіравання. Накіраванасць уздзеяння можа быць рознай. Псіхаінфармацыйныя тэхналогіі могуць прымяняцца і для маніпулявання свядомасцю, ствараюць віртуальную залежнасць, дэфармуюць працэс сацыялізацыі. Прымяненне гэтых тэхналогій можа быць вельмі небяспечным для чалавека і грамадства наогул.

Інтэрнэт як глабальная інфармацыйная сістэма. Сутнасць інтэрнэт-камунікацыі заключаецца ў прадастаўленні карыстальнікам хуткага доступу да атрымання самай шырокай і карыснай інфармацыі, а таксама да тэхналагічных рэсурсаў, якія даюць магчымасць людзям падтрымліваць зносіны і абменьвацца інфармацыяй.

Першапачаткова інфармацыйна-камунікатыўная прастора на аснове камп'ютарнай сеткі была створана ў ЗША ў канцы 1960-х — пачатку 1970-х гг. Да амерыканскага праекта падключыліся заходнееўрапейскія партнёры, і праект атрымаў міжнародны характар. У 1983 г. за гэтай інфармацыйнай сеткай замацавалася назва — інтэрнэт.

У 1989 г. брытанскі вучоны Цім Бернерс-Лі распрацаваў канцэпцыю глабальнай камп'ютарнай сеткі — Сусветнай павуціны (World Wide Web) і стварыў электронныя стандарты яе працы. У пачатку 1990-х гг. сфарміраваліся асноўныя магчымасці інтэрнэту, даступныя для сучасных карыстальнікаў. ■

Ператворыце тэкст пра распрацоўку Сусветнай павуціны ў гіпертэкст, на прыкладзе гіперспасылак якога прадэманструйце перавагі і недахопы спажывання і стварэння інфармацыі ў інтэрнэце. ■

З дапамогай інфаграфікі і дадатковых інтэрнэт-крыніц ахарактарызуйце этапы развіцця інтэрнэту ад Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0. ■

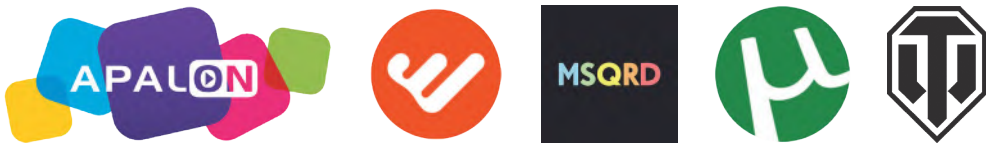
Інтэрнэт стаў неад'емнай часткай жыцця людзей сучаснага свету. Сусветная павуціна дае доступ да гіганцкай глабальнай інфармацыйнай прасторы, пашырае магчымасці для бізнесу, паскарае працэс прыняцця рашэнняў. Камунікацыя становіцца хуткай і глабальнай.

Але інтэрнэт стварае і шэраг праблем тэхналагічнага і сацыяльнага плана. Гэта праблемы інфармацыйнай бяспекі, барацьба

з распаўсюджваннем шкоднага праграмнага забеспячэння, сеткавай злачыннасцю, кібератакамі ў сеткавай прасторы. Сур'ёзнай праблемай стала праблема абароны інфармацыі і канфідэнцыяльнасці электронных зносін.

У інфармацыйным грамадстве фарміруецца «лічбавая эканоміка», г. зн. эканамічная вытворчасць з выкарыстаннем лічбавых тэхналогій. Асноўны прадукт вытворчасці — інфармацыйныя тавары і паслугі.

Інфармацыя становіцца асноўным эканамічным рэсурсам, таму абстраецца канкурэнцыя ў сферы інфармацыйнай эканомікі. Гэтая канкурэнцыя набывае глабальны характар. Дзяржавай-лідарам становіцца тая дзяржава, якая займае першыя пазіцыі ў галіне вытворчасці сучасных ведаў і інфармацыі. Лідарства забяспечваецца новымі навуковымі адкрыццямі ў сферы інфармацыйных інавацый, якаснымі распрацоўкамі праграмнага забеспячэння, вытворчасцю камп'ютарнага і тэлекамунікацыйнага абсталявання. Канкурэнтамі ў гэтай сферы могуць станавіцца не толькі буйныя дзяржавы і транснацыянальныя карпарацыі, але і невялікія дзяржавы і фірмы, якія здольныя прапанаваць новыя высокія тэхналогіі, забяспечыць іх рацыянальнае выкарыстанне.

У розныя гады замежныя медыя ўключалі дадзеныя ІТ-брэнды ў «Топ-5 беларускіх ІТ-прадуктаў, якія заваявалі свет».

- Што вам вядома аб гэтых ІТ-прадуктах сёння?
- Складзіце ўласны топ-5 беларускіх ІТ-прадуктаў і параўнайце яго з актуальнымі апублікаванымі рэйтынгамі. ■

Беларусь у інфармацыйную эпоху: магчымасці і перспектывы. Развіццё інфармацыйнага грамадства з’яўляецца адным з прыярытэтаў развіцця Рэспублікі Беларусь. У 2005 г. у Беларусі быў створаны Парк высокіх тэхналогій (ПВТ), у якім прадстаўлены не толькі беларускія кампаніі, але і кампаніі з іншых краін. Асноўнымі відамі дзейнасці з’яўляюцца вытворчасць праграмнага забеспячэння і прадастаўленне ІТ-паслуг. Заказчыкамі прадукцыі ПВТ з’яўляюцца фірмы амаль з 70 краін, большая частка створанага праграмнага забеспячэння ідзе на экспарт.

Знайдзіце на сайце Парку высокіх тэхналогій (<http://www.park.by>) актуальную статыстыку наконт колькасці кампаній-рэзідэнтаў. Якая дынаміка змянення колькасці кампаній? ■

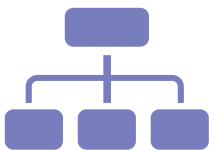
У краіне рэалізуецца Дзяржаўная праграма развіцця лічбавай эканомікі і інфармацыйнага грамадства. Мэтай праграмы з’яўляецца ўдасканаленне ўмоў для трансфармацыі чалавечай дзейнасці пад уздзеяннем інфармацыйных тэхналогій, якія ўключаюць фарміраванне лічбавай эканомікі, развіццё інфармацыйнага грамадства і ўдасканаленне электроннага ўрада. У цяперашні час ідзе лічбавая трансфармацыя працэсаў у сістэме адукацыі.

Інфармацыйнае грамадства прад’яўляе новыя патрабаванні да чалавека. Як знайсці сваё месца і быць паспяховым у свеце, дзе лавінападобна расце аб’ём інфармацыі, хуткімі тэмпамі ідзе лічбавая трансфармацыя ўсіх сфер жыцця грамадства, укараняецца штучны інтэлект?

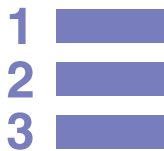

Футурашок (ад англ. *future shock* — боязь будучыні) — гэта стрэс і дэзарыентацыя ў людзей, якія зведалі вельмі вялікую колькасць перамен за кароткі час. Дадзены тэрмін увёў у абарот у 1965 г. Э. Тофлер. Ці можна гаварыць пра футурашок сёння? Абгрунтуйце сваё меркаванне. ■

Ва ўмовах насычанага інфармацыйнага асяроддзя рэзка ўзрастае патрэба ў якаснай адукацыі. Прынцыпы адукацыі ў інфармацыйным грамадстве: даступнасць, адкрытасць, бесперапыннасць. Чалавек не павінен засвойваць усё большую колькасць гатовых ведаў, а павінен навучыцца арыентавацца ў нарастальных плынях інфармацыі, умець эфектыўна асвойваць новыя навыкі і тэхналогіі, хутка адаптавацца і быць гатовым да пастаянных перамен у прафесійнай дзейнасці.

**Крытычнае
мысленне**

**Уменне
планаваць**

**Развіцця навыкі
вусных зносін**

**Арганізацыйныя
навыкі**

Ахарактарызуйце ўласны ўзровень сфарміраванасці ключавых кампетэнцый, якімі сёння павінен валодаць кожны чалавек.

Дапоўніце спіс кампетэнцый. Абгрунтуйце сваё меркаванне. ■

Будаваць эканоміку ведаў і ўвасабляць канцэпцыю ІТ-краіны ў Беларусі неабходна праз змяненні ў сістэме адукацыі і падрыхтоўку кадрў для новых рэалій. Напрыклад, 1 студзеня 2021 г. створаны Нацыянальны дзіцячы тэхнапарк. Яго дзейнасць накіравана на выяўленне і развіццё ў школьнікаў здольнасці да навукова-даследчай і вынаходніцкай дзейнасці. Навучанне праводзіцца па трох напрамках: «зялёная хімія», «робататэхніка» і «інфармацыйныя і камп'ютарныя тэхналогіі».

1. Пералічыце асноўныя прыметы інфармацыйнага грамадства.
2. Запоўніце табліцу «Уплыў інфармацыйнага грамадства на асноўныя сферы жыцця грамадства». Прывядзіце прыклады і зрабіце высновы.

Эканамічная сфера	Сацыяльная сфера	Палітычная сфера	Культурная сфера

3. Прааналізуйце эмблему і дэвіз «Лепшы час для новых ведаў» Мінскага ўніверсітэта трэцяга ўзросту. Як яны адлюстроўваюць прынцыпы адукацыі ў інфармацыйным грамадстве? Хто з'яўляецца мэтавай аўдыторыяй дадзенага адукацыйнага праекта?

4. Правядзіце SWOT-аналіз (ад абрэвіятурнага скарачэння выразу, які ў перакладзе з англійскай мовы азначае: S — strength — моцныя бакі; W — weakness — слабыя бакі; O — opportunities — магчымасці; T — threats — цяжкасці, пагрозы) развіцця інфармацыйнага грамадства ў Беларусі. ■

S	W
O	T

Выканайце міні-праект «Як інтэрнэт рэчаў змяняе жыццё людзей». Запішыце відэападкаст пра тое, як тэхналогіі інтэрнэта рэчаў (ад англ. Internet of Things, скарачана IoT) выкарыстоўваюцца ў паўсядзённым жыцці. ■